

УДК 101.8:316.3 0875

ФОРМУВАННЯ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Воронкова В.Г. (м. Запоріжжя)

Анотації

В статті дається аналіз формування політичного менеджменту в контексті антропологічних вимірів, що направлено на підвищення індексів людського розвитку, формування такої політики, в центрі якої була б особистість, гуманістичного управління як головного механізму здійснення політичного менеджменту в контексті розвитку гуманістичних засад; теоретико-методологічного аналізу політичного менеджменту з точки зору антропологічних вимірів.

In the article the author gives the analysis of forming of political management in the context of anthropological measuring, that is directed to the increase of indexes of human development; to the forming of such policy in the center of which there would be personality, humanism management as basic mechanism of realization of political management in the context of development of humanism principles; to the theoretical-methodological analysis of political management from the point of anthropological measuring.

Ключові слова

ПОЛІТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ, ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, АНТРОПОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА, СОЦІАЛЬНИЙ ГУМАНІЗМ, ЛЮДИНА, ГУМАНІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ, РУХ ЗА «ЛЮДСЬКІ ВІДНОСИНИ», ГУМАНІСТИЧНИЙ МАНІФЕСТ, ЛЕГІТИМНІСТЬ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ, СУБ'ЄКТ- СУБ'ЄКТНІ ВІДНОСИНИ

Вступ

Актуальність дослідження антропологічної парадигми політичного менеджменту заключається в тому, що політичний менеджмент є основою наукового і державного менеджменту, який направлений на формування нових структурних змін у суспільстві, соціумі, свідомості, і виступає головним чинником оптимізації суспільного і політичного розвитку. Політичний менеджмент грає онтологічно-генеральну роль в епоху криз і репрезентує модель управлінських політичних технологій в проекції на зростання людського потенціалу та пошуки нових антропологічних істин-орієнтирів, що розвиваються в локалізації таких тем як політична антропологія, економічна антропологія, урбаністична антропологія, прикладна антропологія, культурна антропологія, психологічна антропологія, антропологія релігії, онтологічна антропологія, етнонаціональна антропологія, соціально-філософська антропологія.

Політичний менеджмент як антропологічна парадигма XXI століття – це сукупність нових управлінських ідей та технологій, що розвиваються в контексті політичної антропології, які сприяють ефективному функціонуванню інститутів (органів державної влади та місцевого самоврядування), направлених на становлення гармонії екстернального та інтернального буття як окремої особистості, так і всього соціуму. Суттєве значення для ефективного функціонування політичного менеджменту мають орієнтири культурних комплексів-моделей “людського розвитку” (тривалість життя, розвиток освіти і охорона здоров’я, підвищення добробуту населення, якості життя, подолання різноманітних форм дискримінації, звільнення людини від тиранії і тероризму), що створюють специфічну мультимодель етапно-циклічної еволюції політики, культури, влади, управління. Політичний менеджмент як нова антропологічна парадигма управлінського мислення константно продуцується в матрицях “держави загального добробуту” як на рівні центру, так і регіону, створюючи базисно-специфічну рефлексію сталого розвитку суспільства, взаємотрансплантації чи взаємокогеренції України до загальноєвропейського простору, підвищення якості та стандартів життя, економічного і культурного зростання.

Мета статті:

- обґрунтувати антропологічну парадигму гуманістичного менеджменту;
- визначити теоретико-методологічні засади аналізу гуманістичного менеджменту, що базуються на соціальному гуманізмі;
- розкрити суть і основні напрями розвитку антропологічної парадигми гуманістичного менеджменту;
- дати аналіз понятійно-категоріального апарату гуманістичного менеджменту як нового наукового напрямку і дисципліни.

Обговорення проблеми

Політичний менеджмент як антропологічна парадигма управління XXI століття досліджує антропологічні засади економічної, політичної і соціальної сфери; осмислює умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи справедливого і солідарного суспільства, реабілітовані такі поняття, як “гуманне суспільство”, “гуманні відносини”, “гуманна людина”, “гуманістичне управління”. У політичному менеджменті як матриці антропоцентризму використовується тотальний підхід для дослідження людини як соціо-культурної істоти, акцентується увага на формуванні суспільства, яке базується на ідеалах справедливості, солідарності, соціального консенсусу, в основі яких антропологічний модус людини, тобто формування антропологічних засад соціальної держави, сталого суспільного розвитку, подолання відставання України від високорозвинутих країн світу.

Мета статті – сформуванню парадигму антропологічних вимірів політичного менеджменту як центру новаційної культури, направленої на становлення держави “загального добробуту”, створення механізму соціально-орієнтованого управління, щоб на цій основі вирішити проблеми біфуркаційного етапу розвитку суспільства та подолання хаосу-кризи соціокультурних констеляцій.

Цілі статті:

- сформуванню понятійно-категоріальний апарат концепції політичного менеджменту з метою подолання девіацій, деструкцій, дисінтеграцій, дисфункціональностей, дисконгруентностей, які знижують антропологічні рівні соціоконсолідації суспільства та його соціовзаємодії;
- проаналізувати теоретичні та методологічні підходи до аналізу філософсько-антропологічних засад політичного менеджменту, за допомогою яких дискурсомислюються антропологічні феномени-явища-факти конкретного соціуму-суспільства;
- обґрунтувати концептуальні антропологічні засади політичного менеджменту, визначивши теоретико-методологічні принципи, методи, підходи, що являють собою фундамент всієї системи соціовідносин в суспільстві;
- конкретизувати методологію соціального гуманізму, в основі якої концепції людського розвитку, тобто формування специфічних макросоціомоделей рівня життєзабезпечення, освіти, довголіття, охорони здоров'я.

Предметом дослідження є сукупність ідей, принципів, концепцій гуманізму, які становлять парадигму політичного менеджменту, накопичених західними політичними та економічними вченнями, які забезпечують регуляцію відносин в соціумах з орієнтацією на антропологічну парадигму культури та управління.

Об'єктом дослідження є науково-теоретичне обґрунтування концепції політичного менеджменту, що направлена на вироблення механізму соціально-орієнтованого політичного менеджменту в залежності від еволюції суспільства та його онтологічно-соціально-культурогенезисних процесів.

Головна мета статті – створення механізму соціально-орієнтованого політичного менеджменту, який сприяє виробленню ефективних політичних технологій інтерсоціумного-інтердержавного порядку з орієнтацією на національний менталітет; формування концепції гуманістичних засад людського розвитку, яка б діяла на рівні соціоконтинуумів і включала антропологічний розвиток індексів розвитку людського потенціалу, підтримки та розвитку людського потенціалу, який включає такі традиції-обряди-еталони, як довголіття, освіта, охорона здоров'я, високий рівень життєзабезпечення громадян.

Соціально-філософська рефлексія антропологічних засад політичного менеджменту свідчить, що в сучасному суспільстві рівень економіки зумовлює можливості ефективного розвитку індексів

людського розвитку, згідно з якими і формується ієрархія країн. Так, професор Пенсільванського університету Р.Естес розробив індекс соціального розвитку (ICP) на основі 45 показників, що відповідає диференціально значущим ідеям-традиціям-ритуалам-моделям етно-соціокультурного-побутоонтологічного ранжування порядку і може диференціюватися як релевантно-традиціоналістичні максими - освіти, охорони здоров'я, стану жінок, економічних, демографічних, культурних та інших характеристик, які відповідають вищим зразкам-еталонам свого соціокультурного населення. Використовуючи ICP як критерій для порівняння, він проаналізував динаміку соціального розвитку 160 держав (з населенням більш 1 млн. людей) на протязі життя цілого покоління - з 1970 по 1995 рр. Соціально-антропологічний аналіз засвідчив, що тільки в групі розвинутих країн – то швидше, то повільніше – індекси підвищувалися, а країни “четвертого світу” – за чверть століття втратили більше, чим здобули, що свідчить про те, що режим демографічного відтворення корелюється з економічним, соціальним і культурним розвитком країни – в залежності від міри їх включення в глобалізаційні процеси. В умовах невисокого (обмеженого) розвитку індексу людського потенціалу (ІРЛП), який є меншим 0,6, ознаки демографічного переходу взагалі відсутні, а коли розвиток переважає 0,6 (від 0,61 до 1,0) можна спостерігати початок демографічного переходу, тому людство вже сьогодні повинно перейти до створення ненасильницького діалогу культур і цивілізацій як гуманного способу вирішення протиріч, до буття суб'єкта, користуючись мовою М.Гайдеггера, в культурних локусах, тобто до кореляції суб'єкта до моделей чи субмоделей культури, які направлені на використання культурологічно-онтологічно-антропологічного підходу-модусу до всіх онто-природних процесів життєдіяльності індивіда. Місце результатів у розділі науки серед існуючих у світі наукових результатів Україна займає 76 місце щодо розвитку індексів людського розвитку (освіта, наука, медицина, охорона здоров'я). Саме тому формування механізмів соціально-орієнтованої держави і економіки буде сприяти виходу України на передові рубежі економічного, соціального та інтелектуального прогресу, інтеграції України до європейського простору. Гуманістичний менеджмент розглядається як новий напрямок, дисципліна, галузь дослідження, сфера державного управління, місцевого самоврядування.

Теоретичне і практичне значення дослідження парадигми гуманістичного менеджменту заключається в тому, що в ній розробляються такі методи-модуси, які пов'язані з прогресивним розвитком регіональних соціумів та досягненням результатів в гностизації світу-соціуму-природи-управління, направлених на консолідацію сучасного українського суспільства. Використання запропонованих методологічних підходів дозволяє репрезентувати моделі-механізми розвитку соціуму-онтології-буття на рівні

етногенезисних матриць, що сприяють дієвості регіональних програм з метою визначення ефективних напрямків розвитку людського потенціалу. Матеріали статті відкривають новітній напрямок розвитку наукового менеджменту, а саме гуманістичного, як нової парадигми ХХІ ст., що дозволяє долати сучасні проблеми глобалізації крізь призму соціально-орієнтованого гуманістичного управління.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані для оптимізації програм державного управління та місцевого самоврядування, слугувати методологічною основою розробки соціально-економічних та управлінських когнітивних моделей-принципів-ідей-практик-технологій, направлених на дискурсомислення процесів життєдіяльності сучасного суспільства, що підтверджує собою філософію розвитку. Врахування регіонального фактору як однієї з головних детермінант глобального процесу державотворення забезпечує отримання результатів, які розвиваються в контексті нових тенденцій сучасності – глобалізації і регіоналізації. Положення і висновки дослідження створюють емпіричну базу для наступного всебічного аналізу соціальної царини гуманістичного менеджменту, раніше майже не дослідженого, направлено на врахування індексів людського розвитку, розробки концептуальних засад Концепції регіонального розвитку та використання людського потенціалу; вироблення прогностичних моделей формування гуманістичного менеджменту як на рівні держави, так і регіонів з метою забезпечення соціально-політичної стабільності, національної ідентичності й утвердження інститутів громадянського суспільства в Україні, здійснюючи антропологічну експертизу політичних програм, в центрі яких повинна бути «людина як міра всіх речей».

Методологія соціального гуманізму політичного менеджменту дозволила сформулювати і систематизувати понятійно–категоріальні підвалини політичного менеджменту як нового наукового напрямку, щоб подолати кризові синдроми сучасного етапу трансформаційних процесів. Слід відмітити, що історія підводить людство до розуміння того очевидного факту, що з втіленням гуманістичного менеджменту в практику існування кожної людини, небезпека буде подолана і соціальна гармонія буде досягнута. В сучасних умовах ХХІ ст. необхідно не тільки сформулювати, а й упровадити в життя **гуманітарну парадигму**, що являє собою об'єднуючі ідеї і визначальні організаційні принципи гуманізму, що визначають основні напрямки і принципи розвитку гуманістичного руху в Україні. Під впливом глобальних змін в сучасному світі, в умовах формування інформаційної і техногенної цивілізації трансформуються види, засоби, принципи, цінності наукового пізнання. Закономірний процес зміни конститутивних уявлень в історії науки у вигляді переходу від однієї парадигми до іншої в цілому означає розвиток наукового пізнання. В сучасному глобалізованому світі змінюється і роль гуманітарної парадигми: інтеграція суспільствознавства і

природознавства набуває нові прикмети і на передній план виходить соціально-гуманітарна проблематика. Гуманітарна парадигма політичного менеджменту пронизує всі види знання, включаючи і природничонаукові, в яких формується так званий постнекласичний тип наукової раціональності, найголовнішою прикметою якої є введення в неї соціально-антрополого-гуманітарного виміру. Як відмічає В.М.Бебик у науковій монографії «Політичний маркетинг і менеджмент», «політична практика виявила особливу потребу у розробці проблем політичного менеджменту, розуміючи під ним не тільки управління проведенням виборчої компанії, а й організацію інформаційного забезпечення, підбір правлячої команди і вибір моделі прийняття управлінських рішень» [1, с.3].

В статті досліджуються нові положення, ідеї та концепції антропологічної парадигми політичного менеджменту: 1) на основі аналізу зарубіжної соціально-філософської та управлінської літератури, системного та синергетичного підходів комплексно проаналізувати сутність, специфіку та основні концепції і сфери реалізації гуманістичного менеджменту; 2) дати аналіз сутності і основних тенденцій реалізації «Гуманістичного Маніфесту-2000», в контексті якого спостерігається кореляція між політичним режимом і комплексом ідей гуманістичного менеджменту, які втілюються в тій чи іншій країні та детермінуються комплексом ідей гуманізму, які отримали назву «системи гуманістичних технологій»; 3) визначити комплекс «гуманістичних технологій», властивих соціально-орієнтованому державному управлінню, що поєднує забезпечення прав людини, технологій суспільного контролю над процесом державного управління, технологій формування і здійснення професійної системи управління (у тому числі, формування професійної управлінської еліти); 4) виявити основними тенденціями розвитку системи політичного менеджменту в умовах соціально-політичної модернізації суспільства посилення гуманістичних тенденцій, без упровадження яких взагалі може загинути цивілізація як така; 5) розвиток сучасного соціуму на основі етичного, демократичного гуманізму, який повинен упроваджуватися в нашій країні.

Політичний менеджмент розглядає гуманізм як дієвий інструмент пізнання, яким володіє людство, і який не може замінити ні віра, ні ентузіазм, ні розум, ні інтелект, так як це вчення про значущість цінності індивіду людського роду, а принципи-ідеї гуманізму імпліковані на афімацію людини як базально-генерального смислу-субстанції Екзистенції-Буття в соціоісторично-онтологічних процесах. Наукові методи, які здійснили переворот в природничих і соціальних науках завдяки соціальному гуманізму, розпочинаючи з епохи Відродження, повинні бути розповсюджені на вирішення основних проблем сучасності і в умовах глобалізації. Цінність і значущість кожної особистості в умовах глобалізації – це основна ідея гуманістичного менеджменту, так як

людина повинна отримати можливість реалізувати свої творчі здібності і здійснити свої надії. У зв'язку з цим гуманісти відкидають всі релігійні, ідеологічні і моральні кодекси, які принижують людську особистість, пригнічують свободу, подавляють інтелект і обезцінюють людину. Мета гуманістів – боротьба за максимальну автономію індивіда у сполученні з його соціальною відповідальністю, щоб свобода вибору індивіда гарантувалася державою і суспільством. Таким чином, у ХХІ ст. політичний **менеджмент** виокремлюється в самостійну сферу знань, науку, що має свій предмет вивчення, свої специфічні проблеми і підходи до їх вирішення. Наукову основу цієї дисципліни і нової парадигми ХХІ ст. складає вся сукупність знань гуманістів, їх концепцій, теорій, парадигм, розпочинаючи ще з епохи Відродження як епохи гуманізму. Гуманістичний менеджмент як наука управління направляє свої зусилля на становлення гуманістичної природи управлінської праці, виявлення факторів і умов, при яких сумісна праця людей є найбільш корисною і ефективною.

Зміст політичного менеджменту виявляється в законах і закономірностях, принципах і функціях цілеспрямованої діяльності людей в процесі управління. **Рух за «людські відносини»** зародився у відповідь на нездатність в рамках технократичного підходу усвідомити людський фактор як основний елемент ефективності організацій (Е.Мейо, В.Д.Скотт, М.П.Фоллет, А.Маслоу, Д.М.Грегор). В центрі гуманістичного менеджменту людина з усіма потребами і можливостями, інтересами і діями. Ефективність гуманістичного політичного управління, соціальна його адекватність передбачають такі моральні характеристики діяльності, як чесність і справедливість, розуміння того, що в кінцевому рахунку головною цінністю є тільки людина. Народжена епохою індустріалізму технічна цивілізація переживає глибоку кризу своїх цільових установок, мотивів і життєвих смислів діяльності. Людська активність прийшла у протиріччя з тоталітарною залежністю від імперативів економічної і технологічної ефективності, так як гостро постало питання про те, як примирити ідентичність з ефективністю, традиційні цінності з культурою Інтернету, подолати все зростаючий дефіцит людяності і духовності.

Автори «Гуманістичного Маніфесту-2000», залишаючись прихильниками ідеї гуманізму, вважають, що старі уявлення і традиції більше не відповідають ні існуючим умовам, ні можливостям, які відкривають майбутнє. Старий гуманізм, вважають вони, потребує оновлення, «свіжого мислення», так як тільки новий планетарний гуманізм здатний дати благодіючий напрямок розвитку в майбутньому, спираючись на раціональні засоби і позитивний світогляд. Для того, щоб розвивалися антропологічні засади політичного **менеджменту**, необхідно відмовитися від: а) недооцінки ролі суб'єктів історичного процесу, від яких залежить вибір напряму подальшого розвитку національного і світового соціуму, формування нового світопорядку і

загального майбутнього глобального суспільства; б) багатьох стереотипів старого, інертного мислення, що заважає становленню принципів, норм і процедур нового гуманістичного мислення; в) віри у всемогутність технологічного, монетарного та інформаційного способів облаштування світу. На наш погляд, більш продуктивно виробити пріоритети розвитку гуманістичного менеджменту як нового управлінського мислення XXI ст., як передумову виживання людства в епоху всепланетарної кризи. Гуманізму слід повернути його істинний смисл як людського виміру життя людини, яка керується в своїй діяльності високими моральними і естетичними нормами, дискредитованими духом меркантилізму, практицизму і техніцизму.

Концепція «політичного **менеджменту**» дозволяє масштабно визначити основний вектор трансформацій, які відбуваються в сучасному світі. Політичний менеджмент означає сутність таких процесів, в яких поєднуються три види еволюції - природна, соціальна і власне діяльнісна, в центрі яких людина. Гуманістичний підхід виходить із синергетичного і нелінійного бачення шляхів вирішення загальноцивілізаційних проблем, в контексті яких можливий перехід від техногенної моделі розвитку, в якій людина протиставляється природі, до коеволюційної моделі існування людства. Як відмічає Е.Фромм, будь-яка реальна надія на перемогу над дегуманізованим суспільством і на створення гуманістичного суспільства базується на тому, щоб повернути знову до життя всі істинно людські традиції, щоб в суспільстві рушійну роль відігравали любов, цілісність та ідентичність. Майбутнє людства слід назвати сферою розуму (ноосферою), яке буде базуватися на науково-раціональній і морально-справедливій основі. Ноосфера являє собою соціоприродну систему, в якій планетарне гуманістичне управління реалізується морально-справедливим розумом людини і глобальним інтегральним інтелектом. Критерієм рівня розвитку і якості життя людини є гуманістичні цінності і знання людини, яка живе в гармонії з оточуючим соціальним і природним середовищем. **Ноосферна духовно-екологічна асамблея світу** як неурядова міжнародна організація проголошує однією із своїх цілей формування ноосферного мислення, направлено збереження і розвиток єдиної цивілізації планети, необхідність реконструкції взаємодії між людством і всією біосферою Землі.

Політичний менеджмент – це мистецтво управління державою, що являє собою сукупність державних (політичних ідей), що направлене на вироблення ефективних управлінських механізмів ними цілеспрямована діяльність, пов'язана з формуванням життєво важливих відносин між державами, народами, націями, класами, різними соціальними групами суспільства. Політичний менеджмент - це діяльність політиків, державних органів структур, що пов'язана з управлінням державою, досягнення в ньому певних повноважень,

владних функцій, вплив на формування цілей його розвитку та їх досягнення. Головна функція політичного менеджменту – це забезпечення інтегральної цілісності, єдності, безпеки і добробуту своїх громадян і країни в цілому, яка повинна забезпечуватися за рахунок умілого керівництва та ефективного управління. Іноді під **терміном «політичний менеджмент»** розуміється і система поглядів, яка визначає основні напрямки політичної діяльності, тому участь у владних структурах і здійснення впливу на владні функції – головний зміст політичного менеджменту як головної функціональної технології XXI ст.

Практичне значення розробки концепції політичного менеджменту визначається тим, що політичний менеджмент є основою наукового і державного менеджменту, який направлений на формування нових антропологічних засад українського соціуму. Саме філософсько-антропологічна методологія намагається систематизувати знання про людину, проте не диктує абсолютні принципи, а, виходячи із положення людини в світі, ставить питання про смисл її буття».

Аналіз свідчить, що ефективність політичного менеджменту залежить від: 1) доцільності і реальності поставлених задач для досягнення політичних цілей, їх відповідності матеріальним і соціальним можливостям держави в конкретні періоди розвитку держави; 2) обґрунтованості зв'язку цілей політики і засобів їх досягнення, постільки останні пов'язані з моральними уявленнями суспільства, які не завжди співпадають з політичними оптимальними рішеннями; 3) рівня компетентності посадових осіб, які сполучають в своїй діяльності знання наукової політики з великим практичним досвідом, їх раціонального використання «на всіх поверхах влади», здатних точно і в строк вирішувати поставлені задачі вищим політичним керівництвом; 4) своєчасного проведення оцінок проектів великих політичних рішень колективами незалежних експертів (В.Бебик, В.Полохало та ін.), а також методами імітаційного математичного моделювання, що виключає чи, по крайній мірі, понижує ризик прийняття ризикованих або рокових рішень вищими суб'єктами влади. В сферу вищих задач політичного менеджменту входить пошук способів реалізації національних інтересів держави через встановлення і здійснення принципів державного устрою держави, розвитку його політичної системи, управління основними суспільними процесами, керівництво державою і всіма видами суспільної діяльності. Найважливішими факторами, які визначають життєдіяльність і ефективність політичного менеджменту, є його відповідність об'єктивним потребам розвитку матеріального і духовного життя суспільства, справедливе врахування економічних можливостей держави, її етнічних особливостей, національного менталітету. Закони політичного менеджменту, хоча і відносяться до об'єктивної реальності і витікають із неї, але самі по собі представляють закони суб'єктивної діяльності людей, направлені на оптимальну самореалізацію політиків як високопрофесіональних фахівців. Політичному менеджменту, який

охоплює всі види людської діяльності, а не тільки владу чи економіку, властивий основний закон, яки й слід було б сформулювати наступним чином: забезпечення оптимального функціонування і самореалізації даного соціального суб'єкта у відповідності з об'єктивними тенденціями шляхом свідомого впливу на об'єктивні процеси з метою перетворення існуючої можливості в дійсність. Із цього слід зробити висновок, що для того, щоб не помилятися, в політиці необхідно знати ті об'єктивні тенденції, які ведуть до цілі. Одним із законів політичного менеджменту є вибір цілі та основної ланки в ланцюгу подій і передбачення відповідних наслідків у майбутньому. Як відмічає Ф.М.Рудич, « Для політичної науки фундаментальне значення мають лише ті парадигми, які пояснюють саму сутність і природу політики, інтерпретують її основоположні джерела розвитку, визначають межу і масштаб існування, сприяючи тим самим всебічному дослідженню даної сфери» [3, с.12].

Вирішення проблем **політичного менеджменту в умовах глобалізації** зводиться до наступного: 1) порівняльного аналізу основних соціо-політичних, соціо-економічних і соціокультурних цінностей світової цивілізації, що визначають ціннісні виміри політичного діалогу в глобальному світі: становлення нового універсалізму через усвідомлення «квітучої складності» планетарного буття; 2) порівняльного аналізу політичних стратегій міжцивілізаційних взаємодій: обґрунтування гуманітарної миротворчості як постійної відповіді на рецидиви «нового варварства» і нелюдяності; 3) розробки ідеї гуманістичного глобалізму як альтернативи уніформізму і гегемонізму у глобальному світі; 4) обґрунтування нової концепції гуманітарного консенсусу як процесу узгодження цінностей різних цивілізацій; 5) дослідження нових проблем формуючого глобального політичного простору і часу; 6) аналіз можливих деформацій морального розвитку в процесі глобалізації (антицінності, масова культура, нееквівалентний характер інформаційного обміну); 7) порівняльного аналізу можливих альтернативних шляхів глобалізації з позицій постнекласичної концепції прогресу.

Політичний менеджмент визначає вектор і параметри інтерпретації політичних подій, відповідні мотиви політичної поведінки людей, причини конфліктів, які не завжди зумовлені зримими факторами, іноді вони – наслідок стійкої нормативно-символічної програми, яка закладена у даному типі політичного менеджменту. Належність до певного типу політичного менеджменту створює почуття загальної політичної ідентичності, проте не може порушуватися належність політиків до фрагментарних політичних утворень (сьогодні вони «ідеологізовані» і виражаються відносно належності до того чи іншого політичного табору, групи, фракції, коаліції). «Обмежена поляризація» (Т.Парсонс), пом'якшуючись загальнонаціональними орієнтаціями, не являє собою загрози. Проте проведення послідовної опортуністичної

політики на основі локальних інтересів може стати таємним чи потенційним джерелом руйнації політичної культури.

Таким чином, **політичний менеджмент** – це процес впливу суб'єкта, направлений на упорядкування, збереження, руйнацію чи зміну системи об'єкта у відповідності з поставленою метою в сфері політики. Кожна історична епоха вносила свої корективи у відношення суб'єктів управління, методи стимулювання, масштаби організації самого процесу, проте тільки у ХХІ ст. стали розвиватися наукові основи управління. Ефективний **політичний менеджмент може стати** одним із основних факторів соціального, економічного, інтелектуального прогресу. Теорію політичного менеджменту, яка успішно розвивалася відомим політологом В.М.Бебиком, слід охарактеризувати як акумульовані по певним правилам логічно упорядковані знання, що представляють собою систему принципів, методів і технологій управління, розроблених на основі інформації, отриманої як емпіричним шляхом, так і в результаті використання досягнень ряду конкретних наук. Часто теорію політичного менеджменту розділяють на ряд рівнів: 1) політичне управління, що є частиною політології, кратології та філософії політики; 2) соціальне управління, що розроблене на основі політико-економічних і соціально-філософських концепцій, що пояснюють механізм функціонування суспільства і влади на різних історичних етапах. Однією з найбільш важливих інтегральних характеристик політичного менеджменту є її ефективність, тобто ступінь виконання владою своїх повноважень, задач і функцій. Практично це означає гарантоване просування в життя компетентних владних повноважень з найменшими витратами в максимально короткі строки. **Критеріями ефективності політичного менеджменту** являються: 1) ефективне використання владою своїх ресурсів; 2) раціональність «вертикальної» і «горизонтальної» структури; 3) ефективний, діючий, своєчасний контроль за виконанням розпоряджень владних структур; 4) організаційно-технічне і кадрове забезпечення обліку та аналізу владних розпоряджень; 5) наявність дієвої системи санкцій, що застосовуються до об'єкта влади у випадку невиконання ним владного наказу; 6) ефективна система самоконтролю влади, одним із показників якої є авторитет.

Однією з сучасних категорій політичного менеджменту називають **легітимність** (Ж.Л.Шабо), яку слід розділяти на види: 1) демократична легітимність - це перенесення на все суспільство механізм прийняття рішень індивідом; у політичній практиці для операціоналізації переходу від індивідуального до колективного використовується простий арифметичний механізм – мажоритарний принцип (принцип більшості). Його застосування в демократичних режимах є універсальним – як для вибору представників народу, так і для голосування законів чи прийняття рішень в рамках колегіальних виконавчих структур; 2) технократична легітимність пов'язана умінням володарювати, а останнє зумовлене двома параметрами - способами доступу до влади та змістом процесу її

здійснення, в основі якого є знання; 3) ідеологічна легітимність базується на певних уявленнях про соціальну дійсність і способи та проекти її здійснення; 4) онтологічна легітимність – це відповідність політичної влади універсальним принципам людського соціального буття, що вимірюється рівнем відповідності тому глибинному порядку буття, який людина відчуває як вроджений і якому вона не може протистояти. Легітимність політичного менеджменту являє собою певний історично сформований, соціально значущий порядок походження і функціонування влади, яка робить можливим досягнення згоди у владних структурах і у взаємодії з суспільством.

Для підтримки легітимності політичного менеджменту використовуються наступні засоби: зміни законодавства і механізму державного управління у відповідності з новими вимогами; реалізація легальних заходів попередження проти можливого пониження легітимності влади; підтримка в суспільстві законності і правопорядку. Основними причинами делегітимації є: 1) суперечність між універсальними цінностями, які панують в суспільстві, та егоїстичними інтересами владної еліти; 2) суперечність між ідеєю демократії і соціально-політичною практикою; 3) відсутність в політичній системі механізмів по захисту інтересів народних мас; 4) зростання бюрократизації і корумпованості; 5) націоналізм, етичний сепаратизм в багатонаціональних державах; 6) поява гострих соціальних суперечностей та зіткнення різних гілок влади.

Політичний менеджмент, таким чином, являє собою науку про становлення ефективного й цивілізованого політичного управління всіма процесами в державі. В умовах сучасного постіндустріального, інформаційного суспільства у зв'язку зі зрушеннями, які відбулися внаслідок науково-технічної революції й утвердження загальнолюдських цінностей (свобода, рівноправність, демократія, права людини, соціальна справедливість тощо), змінюється роль політичного менеджменту всередині країни і на міжнародній арені, так як світові процеси інтеграції та глобалізації породжують нові проблеми. Звичайно, вони по-різному вирішуються в різних державах, але активізація політичного менеджменту являє собою всесвітнє явище. Це стосується політичної та соціальної ролі еліти, управління конфліктними політичними процесами, упровадження нових політичних технологій, міжнародної політики («багатополісний світ» без гегемонізму може утвердитися лише в результаті спільних зусиль усіх держав). Йдеться про формування концепції сильного, а точніше дієвого політичного менеджменту, стимулювання ефективною, не обмеженою правом і дотриманням загальнолюдських цінностей держави, необхідної для вирішення завдань суспільства в епоху глобалізації. Вважається, що без регулюючої ролі держави в контексті ефективного політичного менеджменту неможливий розвиток сучасного українського суспільства,

але таке регулювання не повинно обмежувати природні ресурси саморегулювання саморозвитку сучасного українського суспільства. Таке обмеження може існувати лише там, де, коли й оскільки ті чи інші явища й процеси піддаються державному регулюванню і де необхідно виправляти недоліки стихійного розвитку. Особливого розв'язання в політичному менеджменті слід надати розробці концепції «держави всезагального благоденства» (забезпечувальна держава), яка, в свою чергу, не може забезпечити блага для всіх. Так, у розвинутих державах «середній клас» становить 2/3 членів суспільства, а 1/3 живе нижче середнього рівня (у західних доробках зустрічається термін «суспільство двох третин»). Утверджується думка, що в державі добробуту неминучим є не виправдано високі витрати на соціальні потреби, яких нерідко не витримує економіка. Також існує небезпека зниження активності самої людини, зростання настроїв утриманства. На зміну поняттю «держава благоденства» приходять поняття «держава, що сприяє праці», або «держава підтримки», що працює для свого благополуччя.

Нова парадигма політичної антропології

В контексті розбудови держави існує потреба пошуку реальних важелів задля подолання відходу суспільної свідомості від авторитарно-тоталітарних підходів до людини, яка була «гвинтиком», «фактором», «річчю», і переходу до гуманних суспільних процесів, в центрі яких - ЛЮДИНА, її родова, загальнолюдська сутність, свобода особистості, її самоактуалізація. В центрі нової парадигми політичної антропології – нові наукові завдання по осмисленню нових явищ радикальної зміни суспільно-політичного ладу з його переорієнтацією на людину. Саме людина як формоутворюючий чинник всіх соціально-політичних процесів визначає певний цивілізований рівень розвитку соціуму, але й структуру вибудови більш прогресивних соціальних систем та адекватного їм способу життя. Лише адекватний соціально-політичний і філософський аналіз всіх кризових явищ в суспільстві допомагає виявити цілісну систему закономірностей руху свідомості до її демократичного вияву, **пояснити людину як цілісну істоту**; як універсальний прояв «життя взагалі». В культурі кінця ХХ століття відбувається переосмислення проблем людини в нових дискурсах (феноменологічний, онтологічний, структуралістський, аксіологічний), але й принципової переоцінки набуває класична модель взаємодії людини і політики, людини і влади, людини і держави. Зрозуміло, що соціальна потреба в обґрунтуванні історичних і теоретичних витоків політичної антропології, її автентичного аналізу направлена на виявлення природи гуманно-політичного як субстанційної підвалини цивілізаційних процесів в суспільстві, відтворення цивілізаційно-гуманістичної системи політичних і духовних цінностей. Сутність останньої полягає в тому, що в нових умовах створення правової держави і формування громадянського суспільства по-новому ставиться і сама проблема людини, особливо коли руйнації піддаються старі підходи до людини і суспільства та апробується

можливість формування нової парадигми людини як такого типу екстеріоризації, що долає відчуття, яке акцентує увагу на подоланні амбівалентності. Причина виникнення амбівалентних почуттів криється в самій структурі людської свідомості та діяльності; у неоднозначності ставлення людини до навколишнього світу, у суперечливості **системи цінностей**.

Людина як об'єкт і суб'єкт політичної антропології

Нова парадигма політичної антропології виходить з того, що людина прагне до того, щоб зрозуміти себе з самого себе і згідно з своїм внутрішнім світом, творити свою індивідуальність, повноту і цілісність особи, але для цього потрібно, щоб і соціальні умови були не розірваними, а тотожні людині. Проведення реформ, зорієнтованих на втілення ідеалів свободи, демократизму, справедливості, гуманізму передбачає витлумачення політичної антропології як гуманістичної основи трансформації соціо-політичних відносин в Україні, для подальшого вирішення суспільних нагальних потреб через систему легітимних, соціоструктурованих інституцій, де спорідненими соціальними компонентами виступають людина, її права, свобода, демократія, гуманізм. Саме **політична антропологія** повинна сприйматися як культура політичного життя, спроможна підтримувати практично-політичне втілення загальнодемократичних цінностей, котрі сприяли б розвитку індивідуальної повноти і цілісності особистості. Йдеться передусім про конститутивне значення людської особистості та її досвіду для пошуку нових форм соціальних, політичних, духовних відносин, в яких людина покладається як гранична форма реалізації ідеї громадянського суспільства, діалогу (поліфонії голосів), можливості ініціювати постперетворювальні процеси в мінливому і суперечливому політичному бутті. Ці проблеми стають особливо актуальними і в зв'язку з тим, що в результаті незахищеності людини в умовах кризового соціуму, подолання деструкції особистості, нетотожності з собою, нецілісності особистості, розірваності свідомості людина стає відчуженою від усього світу суспільства, природи, самого себе. Адже, людина входить в соціальний світ не як абстрактна сутність, а як конкретна соціальна цілісність, тому політична антропологія повинна формувати такі умови, які були б гідними цілісному образу особистості, а отже, **цивілізованому способу життя**.

Дискурс політики в контексті політичної антропології

Політична антропологія повинна покладатися на формування дискурсу політики, в якому можуть поєднуватися політичні, етичні, аксіологічні, гуманістичні принципи, в єдиному тлумаченні проблем людського буття, що вимагають постійного перетворення як мислення, так і буття людини. Важливим фактором забезпечення плинності соціальних процесів, як єдності становлення соціальних структур, є система ефективної саморегуляції соціального життя етносу – нації.

Саморегуляція – невід’ємна сторона процесу самостановлення соціального організму, найбільш складний вид вертикальної взаємодії суб’єктів або соціальних структур між собою; упорядкування соціальних процесів. Соціальний організм – це діалектична суперечливість між особистістю, суспільством; органічна єдність соціального світу та його іманентний зв’язок з природою, людиною, суспільством.

Політична антропологія акцентує увагу на тому, що людина є не тільки економічною чи політичною клітинкою суспільства, а є соціокультурним феноменом, який вбирає в себе **все раціональне, когнітивно-творче, когнітивно-пізнавальне, що переплітається з елементами - емоційно-вольовими, традиціоналістськими, національно-історичними, національно-психологічними.** Але індивідуум ще не стає історичним від того, що є реальністю, яка посідає певне місце у даних просторово-часових межах. Історичне є насамперед одиничне, неповторне, що пов’язане з походженням усього суцього, упевнене у своїй самосвідомості, у тому, що воно вкорінене в цьому ґрунті. Історичне, неповторно індивідуальне ніколи не може бути всезагальним. Історично особливе дозволяє просуватися в напрямі до цілісної історії як неповторного індивідуума. Будь-яка історичність завжди вкорінена в цій всеохоплюючій історичності. Демократичні перетворення сучасного українського суспільства детермінують соціальне становлення таких вартостей політичної антропології, яка зумовлена певними історичними обставинами. Йдеться про становлення такого типу соціальної держави, на прапорі якої була б людина, її високе соціальне призначення, направленість соціальної держави на людину, її добробут, щастя. Крім цього не існує іншого способу зробити політику дійсно гуманною і людською, поєднати її з мораллю і людиною. Лише за таких умов людина не буде відчуженою від політики і влади, не буде “губитися в політиці”, а цивілізовані політичні відносини допоможуть людині знайти себе, подолати розірваність духу, розкрити свої сутнісні сили, вивільнитися від відчужених сторін своєї діяльності, а як онтологічна умова своєї діяльності, політика і “політика за професією” здатні опікуватися про людину. **Антропологія політична** – філософсько-політологічна концепція, яка охоплює весь комплекс питань, що складають зміст проблеми людини у координатах універсальних законів буття та універсальних принципів людської життєдіяльності. Гуманістична основа антропології політичної – надання політиці гуманістичного відтінку, орієнтація на реалізацію людських інтересів і цінностей, коли кожна людина відкриває для себе шлях до особистої субстанціональності.

Моделювання розвитку антропологічних засад політичного менеджменту

Формування концепції політичного менеджменту в контексті розвитку філософсько-антропологічних засад цього напрямку потребує:

- гностизації теоретико-методологічних засад гуманістичного менеджменту, змісту і сутності процесу соціальної політики та

соціального захисту населення, її місця в системі політичного управління та всіх сфер життєдіяльності суспільства;

- вироблення механізму гуманістичного менеджменту, в основі якого реалізується ефективний розвиток індексів людського розвитку;

- **визначення суті політичного менеджменту, в основі якого методологічні засади політичної антропології**, зокрема забезпечення розширеного відтворення робочої сили і стимулювання розвитку особистості;

- **структуризація** системи функцій політичного менеджменту з виділенням статичного та динамічного блоків як основи формування ефективного механізму соціально-орієнтованого державного управління з метою розвитку людського капіталу;

- **обґрунтування** оцінки державної політики щодо її впливу на економіку та її відповідності економічній динаміці та пошуки шляхів і напрямів підвищення ефективності політичного управління з їх направленістю на підвищення ефективності регіональних індексів людського розвитку;

- **виявлення** інвестиційної складової політичного менеджменту, що включає в себе індекси освіти та охорони здоров'я та **визначення** необхідності і можливості переходу від моноструктурної організації соціальної політики з загальними правами та обов'язками держави до поліструктурної з різноманітністю її джерел, суб'єктів, організаційних форм і методів проведення;

- **розроблення концепції антропологічних засад політичної антропології, яка б стала ефективною концепцією розвитку людини та людського потенціалу, який можна розглядати як процес гуманістичного розвитку суспільства, охорони здоров'я, освіти, самореалізації особистості;**

Як свідчить аналіз, головною метою розвитку визначається стале зростання якості життя усього населення та гуманістичні напрями дії держави щодо оптимізації зв'язку між економікою і політикою, що направлено на більш справедливий розподіл доходів і національного багатства; збалансованість соціальних витрат та укріплення соціальної сфери; впровадження принципів соціально-орієнтованої економіки та держави. Необхідно упровадити у життя «Гуманістичний маніфест - 2000», в контексті якого розробка нового гуманізму, здатного упровадити гуманний напрямок розвитку людства, спираючись на антропологічні принципи улаштування світу і антропологічну парадигму "нового гуманізму". Філософська антропологія виділяє як об'єкт свого дослідження сферу «власне людського» буття, власної природи людини, людської індивідуальності. Через антропологічний принцип здійснюється спроба пояснити саму людину й навколишній світ, зрозуміти людину як унікальний прояв життя взагалі, як творця історії й культури.

Антропологічне вчення виводить своє розуміння людини й навколишньої дійсності із самого людського буття й через нього [4, с. 93]

Таким чином, в політичному менеджменті необхідно проаналізувати особливості формування антропологічних засад політичного менеджменту, відшукати справжні основи людської свободи, репродукуючи людину як «соціальний атом», визначаючи форми індивідуального й політичного буття. Антропологічні засади політичного менеджменту дозволяють пояснити закони та методи:

- закони становлення стійкого розвитку суспільства та методи становлення соціальної політики стабільного розвитку;

- метод економіко-математичного моделювання для підготовки «Антропологічний паспорт регіону» – інформаційної основи регіональної інформаційно-аналітичної системи, що містить інформацію про антропологічні ресурси регіону та всі аспекти його функціонування і розвитку;

- індексний метод для визначення індексів людського розвитку, щоб обґрунтувати ідеальну модель антропологічних засад сучасної соціальної держави як субстанції людського самоствердження; здійснення буття окремого людського "Я" як субстанції суспільної істини;

- конкретизація закону соціальної синергетики, через поняття соціальної ентропії, ідеї пирогових ефектів, біфуркації параметрів порядку, принципи мінімальної дисипації, синергетичного резонансу та непрогнозованості розвитку соціальних систем. Завдяки цим законам аналіз проблем гуманістичного розвитку слід розглядати через призму синергетики, неврівноважену термодинаміку, хаосологію, нелінійну динаміку, теорію дисипативних систем, квантово-польову космологію, теорію катастроф, теорію особливостей і біфуркацій, теорію фракталів, якісної теорії нерівноважних фазових переходів тощо;

- дослідження самореалізації особистості в критичні періоди розвитку соціуму в рамках методології режимів із загостренням; оновлення методологічної культури (стратегії реконструкції, дослідження "нестабільностей", "невизначеностей", спонтанних порушень симетрії, "стохастики", "турбулентності", "дисипації"), що свідчить про методологічний дискурс філософії нестабільності. Це дало можливість зрозуміти сучасний світ як стохастичний, катастрофний, як такий, що кваліфікується як не прогнозований і парадоксальний процес.

Таким чином, аналіз **закономірностей становлення політичного менеджменту**, що реалізується в країнах Заходу, орієнтується на гуманістичний чинник, який розглянуто у контексті становлення соціально-орієнтованого державного управління; узагальнений комплекс засобів оптимізації державної влади на етапі трансформації України: а) підвищення рівня економічного розвитку країни в контексті побудови соціально-демократичної держави зі змішаною економікою; б) розвиток правової держави; в) систематичне вдосконалення законодавства і форм його викладу; г) становлення громадського суспільства та його

інституцій; д) утвердження й розвиток соціальної відповідальності в сфері державного управління. **Соціальна відповідальність** повинна визначатися як інтегруючий фактор оптимізації державного управління, а також основна детермінанта оптимізації політичного в Україні. Політичний менеджмент розглядається як новий напрямок, дисципліна, галузь дослідження, сфера державного управління, місцевого самоврядування.

Таким чином, комплексний аналіз антропологічних засад політичного менеджменту дозволив сформувавши її парадигму завдяки використанню наступних методів і підходів, які дозволили проаналізувати складний і суперечливий феномен політичного життя:

– системний метод дозволив виробити шляхи, механізми і напрямки досягнення ефективності гуманістичного управління і його впливу на розвиток людського потенціалу;

– синергетичний метод сприяв виробленню механізмів антропологічних засад політичного менеджменту як соціально-орієнтованого управління, направлено на подолання бідності, безробіття, значної диференціації доходів населення, що виступає інструментом соціальної стабільності;

– структурно-функціональний метод сприяв виявленню функцій і дисфункцій політичного менеджменту, подолання ризиків та хаосології суспільства, пов'язаних з вирішенням проблем оптимізації гуманістичної складової політики;

– антропологічний метод дозволив з'ясувати соціальні, культурні, антропологічні аспекти гуманістичного аналізу – наближення до людини і занурення в саму її сутність задля вирішення проблем людини як головної цінності політики, влади, управління.

Методологія соціального гуманізму політичного менеджменту дозволила сформулювати і систематизувати понятійно-категоріальні підвалини антропологічних засад політичного менеджменту як нового наукового напрямку, щоб подолати кризові синдроми сучасного етапу кризових процесів. Як висновок, слід відмітити, що історія підводить людство до розуміння того очевидного факту, що з втіленням гуманістичного менеджменту в практику існування кожної людини, небезпека буде подолана і соціальна гармонія буде досягнута. В сучасних умовах ХХІ кризового століття необхідно не тільки сформувавши, а й упровадити в життя **гуманітарну парадигму**, що являє собою об'єднуючі ідеї і визначальні організаційні принципи гуманізму, які визначають основні напрямки і принципи розвитку політичного менеджменту в Україні. Під впливом глобальних змін в сучасному світі, в умовах формування інформаційної і техногенної цивілізації трансформуються види, засоби, принципи, цінності наукового пізнання. Закономірний процес зміни конститутивних уявлень в історії науки у вигляді переходу від однієї парадигми до іншої в цілому означає

розвиток наукового пізнання. В сучасному глобалізованому світі змінюється і роль гуманітарної парадигми: інтеграція суспільствознавства і природознавства набуває нові прикмети і на передній план повинна виходити соціально-гуманітарна проблематика. Саме гуманітарна парадигма політичного менеджменту пронизує постнекласичний тип наукового дискурсу, найголовнішою прикметою якого є введення в неї соціально-антрополого-гуманітарного виміру.

Перспективи подальших досліджень:

- аналіз методології дослідження гуманістичного менеджменту як нової антропологічної парадигми нового вектору філософської науки;
- визначення перспектив розвитку та шляхів і напрямів оптимізації гуманістичного менеджменту в умовах кризи та глобалізації.

Джерела

1. Бебик В.М. Політичний маркетинг і менеджмент: Монографія.- Київ:МАУП, 1996.- 144 с.
2. Марков Б.В. Философская антропология: очерки истории и теории.- СПб: Издательство «Лань», 1997.- 384 с.
3. Рудич Ф.М. Політологія. Курс лекцій. Навч. Посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. – К.: Ін-т держави і права ім.. В.М.Корецького НАН України.-2000.-200 с.

Стаття надійшла 01.09.2008 р.